

A nagyjelentőségű újítások — második ötéves tervünk tartalékal

Írta: Perédi Károly, az Országos Találmányi Hivatal elnöke

A Magyar Dolgozók Pártjának Központi Vezetősége meggazdaságunk fejlesztése második ötéves tervének irányelveit az ország dolgozói elé terjesztette, hogy javaslataikkal, észrevételeikkel segítsenek feltárni a népgazdaság olyan tartalékait, amelyekkel az irányelvek tervezete még nem számol. Az Országos Találmányi Hivatal a szocializmus alapjai lerakásának nagyvonalú tervét úgy kívánja elősegíteni, hogy a nagy jelentőségű, még be nem vezetett kiváló találmányok és újítások alkalmazását s az általuk elérhető, sokmillió forint évi megtakarítás realizálását, továbbá ezeknek a tervekbe való beépítését javasolja. A konkrét találmányoktól eltekintve ezen a helyen most a műszaki fejlesztéssel összefüggő néhány olyan problémát kívánok tárgyalni, amely az előttünk álló ötéves terv megvalósításának lényeges előfeltételei közé tartozik.

Az új ötéves terv célkitűzései a termelés és termelékenység további nagyarányú emelésére irányulnak. Ezek megvalósítása csak az új és legújabb technika céltudatos alkalmazásával lehetséges. Ezért egyik döntő kérdés a műszaki fejlesztés szempontjából a nagyjelentőségű újítások és találmányok tervszerű bevezetése. A műszaki fejlesztés tekintetében a Minisztertanács 1955. augusztus 25-én fontos rendeletet adott ki. Ennek értelmében 1956. év elejétől kezdve a rendelet előírásainak megfelelően át kellett volna szervezni az állami szervek munkáját az újítói és feltalálói mozgalom további erősítése érdekében, az új ötéves terv sikeres megkezdése céljából. Az Országos Találmányi Hivatal az elmúlt hetekben 14 minisztériumnál ellenőrizte az 53/1955. (VIII. 25.) M. T. sz. rendelet alábbi néhány rendelkezésének végrehajtását:

a) A rendelet 18. §. (4) bek. alapján megszervezték-e a minisztériumok a nagyjelentőségű újítások és találmányok nyilvántartását? b) A rendelet 18. §. (2) bek. értelmében a minisztériumok műszaki tanácsa foglalkozik-e rendszeresen a nagy jelentőségű újítások és találmányok megvalósításával, azaz írják-e elő a bevezetésre vonatkozó határidős intézkedési terveket? c) Gondoskodik-e a minisztérium a rendelet 18. §. (1) bek. alapján az újítások és találmányok bevezetéséhez szükséges előfeltételeknek a tervekben való biztosításáról és az újítások eredményeinek a tervekben való érvényesítéséről, továbbá a nagyjelentőségű újítások és találmányok megvalósításáról? d) Hogyan szervezte meg a minisztérium a rendelet 32. §-a alapján a tapasztalatcserét és hogyan látja el a rendelet 18. §. (3) bekezdésében foglaltak alapján az újítómozgalom propagandájával kapcsolatos állami feladatokat? e) Az újítások és találmányok népgazdasági eredményének méréséről és elszámolásáról szóló 14/1955. (VIII. 28.) P. M. sz. rendelet végrehajtási utasítását a minisztériumok kiadták-e, biztosították-e a tárca területén a népgazdasági eredmények széleskörű és reális mérését.

Az ellenőrzések eredményei sajnos nagyon kedvezőtlenek. Annak érdekében, hogy a mulasztásokat mielőbb pótolják, a hibákat őszintén fel kell tárni. A Kohó- és Gépipari Minisztérium újítási csoportjának létszáma két főre csökkent. Ezzel indokolják hogy a nagy jelentőségű újításokat és találmányokat nem tudják a jövő-

ben nyilvántartani, bár 1952 óta két évig nyilvántartották. A miniszternek nem tesznek jelentést az újítások és találmányok bevezetésének alakulásáról és a műszaki tanács sem foglalkozott mindezideig a nagy jelentőségű újítások és találmányok megvalósításának kérdésével. Fel sem vettek újításokat vagy találmányokat a minisztériumi összefoglaló műszaki intézkedések tervébe. A tapasztalatcsere megszervezését az új rendelet a minisztériumra bízta. A KGM végrehajtási utasítása tartalmazza is a megfelelő rendelkezéseket. A tapasztalatcsere gyakorlati megvalósítása azonban még mindig nem történt meg és a lebonyolítás előfeltételeit nem biztosították. Nem tettek lépéseket az újítások és találmányok megvalósításával összefüggő tervezési kérdések megoldására és a műszaki tanács elhanyagolta az újításokkal és találmányokkal összefüggő határidős intézkedési tervek kidolgozását. Nyilvánvaló, hogy e feladatokat nem létszámnöveléssel, hanem a minisztériumi apparátuson belül meglévő szervek munkájának igénybevételével kell megoldani. Az újítások és találmányok intézésének — a rendelet értelmében — a gazdasági munka szerves részét kell képeznie. Tehát az újítási csoportnak a jövőben nem kell elkülönítetten foglalkoznia ezekkel a kérdésekkel, hanem meg kell szerveznie azok beépítését a gazdasági munkába és ellenőriznie kell a végrehajtást.

A Szénbányászati Minisztérium sem kezdte meg a nagy jelentőségű javaslatok nyilvántartását. Csak a trösztöknél van nyilvántartás és erről is csak akkor számolnak be a miniszternek, ha a megvalósítás különösen nagy akadályokba ütközik. A Szénbányászati Minisztérium érdeméül, kell felemlítenünk, hogy a műszaki tanács szakmai albizottságai útján rendszeresen tárgyalja a nagy jelentőségű újítások és találmányok bevezetését. A Szénbányászati Minisztérium jó munkáját bizonyítja továbbá, hogy a műszaki fejlesztési éves tervekbe felveszik a nagy jelentőségű újítási és találmányi javaslatok közül azokat, amelyeknek kísérletei már megtörténtek. A minisztérium a félszázalékos keretnél nagyobb lehetőséget teremtett meg külön keret révén a bevezetés anyagi alátámasztására és utasította a trösztöket, hogy a nagy jelentőségű javaslatokat műszaki fejlesztési tervekbe építsék be. Ennek ellenőrzése azonban nem igen történik meg. A tapasztalatcsere lebonyolítását a minisztérium ugyan részletesen szabályozta, a végrehajtás azonban meglehetősen lenyhán folyik. A propagandát központilag szervezik; a sajtót és a filmhíradót jól használják fel és egyes trösztöknél újítókiállításokat rendeznek. A minisztérium újítómozgalmi munkája javuló irányzatú. Habár nem látta még el teljes mértékben a rendeletben előírt és most vizsgált feladatokat, megállapítható, hogy a többi minisztériummal szemben a munka jobban halad. Megoldásra vár a tapasztalatcsere-rajzok elkészítése, valamint a leírások lektorálása. Ez elsősorban szervezési kérdés és egy-két tervező intézet bekapcsolásával megoldható.

A Vegyipari- és Energiaügyi Minisztérium szintén nem tartja nyilván a nagy jelentőségű javaslatokat, nem ellenőrzi a javaslatok bevezetésének alakulását. A műszaki tanács nem foglalkozott eddig a nagy jelentőségű javaslatok bevezetésével, műszaki fejlesztési tervei nem építi be az ilyen javaslatokat. Egyébként a bevezetés kérdésével az iparigazgatóságok foglalkoznak, de az ellenőrzés elmarad. Ugyancsak nem történik semmi a tapasztalatcsere lebonyolítása körül. Viszonylag a műszaki propaganda terén a legaktívabb a minisztérium. Megállapítható tehát, hogy a minisztérium lényegében nem hajtja végre a vizsgált rendelkezéseket. Feltétlenül szükséges lenne, hogy egy miniszterhelyettes vegye kézbe az irányítást és megszüntesse ezt a rendeletellenes állapotot.

A Könnyűipari Minisztérium munkája az előbbiekkal összehasonlítva jó. A nagy jelentőségű újítások nyilvántartását 1955. novemberétől kezdték vezetni és a miniszter személyesen és rendszeresen foglalkozik az elfogadott nagy jelentőségű javaslatok bevezetésével. A kollégium is törődik az újtómozgalom állásával és a nagy jelentőségű újítások bevezetésével. Az újítási osztály munkaterve alapján ellenőrzi a jelentősebb újítások bevezetését. A Könnyűipari Minisztérium már az új rendelet megjelenése előtt is rendszeresen tárgyalta műszaki tanácsában a nagy jelentőségű javaslatok bevezetését. Az egyes igazgatóságok és vállalatok számos javaslatot vettek fel a vállalatok műszaki intézkedési terveibe. Brosúrákban adják ki a tapasztalatcsere alkalmas anyagot, eddig 6 iparág részére adtak ki brosúrákat.

A Város- és Községgazdálkodási Minisztérium az egyetlen, amely a vizsgált minisztériumok közül úgy szólván maradéktalanul és eredményesen hajtotta végre az új rendeletet. Már 1955. szeptemberében történt intézkedés a nagy jelentőségű javaslatok nyilvántartásának megszervezésére. A műszaki tanács már 1955. szeptember 6-án foglalkozott az újtómozgalom kérdéseivel és azóta is rendszeresen foglalkozik a nagy jelentőségű javaslatok bevezetésével. A végrehajtási utasítás külön rendelkezést tartalmaz a bevezetés előfeltételeinek biztosítása céljából. A műszaki tanács határidő és személyi felelősök megjelölésével intézkedik a nagy jelentőségű újítások bevezetéséről. Ugyanez vonatkozik a tapasztalatcsere lebonyolítására, amelyet gondosan megszervezték. A minisztérium műszaki osztálya is sokat tesz az újtómozgalom érdekében.

A Földművelésügyi Minisztérium a nagy jelentőségű javaslatok nyilvántartását megkezdte ugyan, a műszaki tanács azonban az új rendelet életbeléptetése óta egyáltalán nem foglalkozik az újítási és találmányi ügyekkel. A műszaki tanács elé csak vitás műszaki fejlesztési kérdéseket vittek. Bár a végrehajtási utasítás rendelkezik a megvalósítás előfeltételeinek biztosítását, ezt azonban az újítási csoport kellően megszervezni és ellenőrizni nem tudja. A tapasztalatcsere is ötletszerűen, nem rendszeresen folyik. Hasonló a helyzet az ÁGEM-nél.

Ahhoz, hogy levonhassuk a tanulságokat, nem szükséges a többi minisztériumnál észlelt hasonló hibákat felsorolni. Ennyiből is megállapíthatjuk, hogy néhány jól dolgozó minisztériumtól eltekintve az új rendelet vizsgált rendelkezéseit általánosságban nem hajtották végre megfelelően, a minisztériumok nem készültek fel a tapasztalatcsere lebonyolítására és ezt nem is végzik megfelelően. A nagy jelentőségű újítások és találmányok megvalósításának előfeltételeit a tervekben nem biztosítják, a műszaki tanácsok pedig nem készítik határidős intézkedési terveket, felelősök kijelölésével, a ja-

vaslatok bevezetésére. Ha egyes, az újtómozgalommal kapcsolatos utasításokat ki is adnak, azokat nem ellenőrzik kellően. Nem tartják nyilván a nagy jelentőségű javaslatokat és a bevezetés alakulásának ellenőrzésével sem foglalkoznak. A gazdasági vezetők sem helyeznek elég súlyt a nagy jelentőségű javaslatok népgazdasági hasznosítására. A legtöbb helyen elsorvasztották az újítási szervezetet, amely így a sokrétű feladatot nem is tudja ellátni. Az újítási szervezetben rendszertelenség, ötletszerűség és szervezetlenség tapasztalható.

A 14/1955. P. M. számú rendelet végrehajtási utasítását a minisztériumok többsége még nem adta ki és így mindazt a helyes és időszerű intézkedést, amit az újítások és találmányok által elért népgazdasági eredmények nyilvántartására, mérésére, realizálására nézve a rendelet előír, nem valósítják meg. Ezért a mozgalom anyagi eredményeinek megbízható számbavétele és tervezése még mindig késik. A szórvaosan mutatkozó jószándékú törekvés és néhány minisztérium jó munkája azt bizonyítja, hogy ha minden minisztériumnál a gazdasági és műszaki vezetők személyesen foglalkoznának az újítási és műszaki szervek munkájának megjavításával, a pártnak és a kormánynak a műszaki színvonal emelésére irányuló határozatait maradéktalanul végre lehetne hajtani.

Miért kellett ezeket a komoly hibákat nyilvánosan is feltárni? Úgy vélem, hogy a legújabb technikának iparunkba való rendszeres és tervszerű bevezetését nagymértékben elősegíti a vizsgált rendelkezések maradéktalan végrehajtása. Hogyan történhet meg a nagy jelentőségű javaslatok gyors és tervszerű bevezetése, ha azokat az elfogadás után nem tartják nyilván, tehát nem is tudják, hogy milyen javaslatokról van szó, hanem csak kampányszerűen kutatnak ilyen javaslatok után. A nyilvántartás alapján a műszaki tanácsnak határidős intézkedési terveket kell készítenie személyi felelősök kijelölésével és a bevezetés anyagi feltételeit a tervben biztosítani kell. Ezek a javaslatok csaknem kivétel nélkül olyanok, amelyeknek a bevezetéssel járó költségei viszonylag igen rövid idő alatt megtérülnek. Nem egyszer volt már szó arról, hogy a nagy jelentőségű újítások és találmányok, annak ellenére, hogy az elfogadott és bevezetésre kerülő javaslatoknak csak mintegy 2—3 százalékát teszik ki, az évi elért népgazdasági eredménynek több mint felét biztosítják. Ezért írta elő a minisztertanácsi határozat, hogy a viszonylag kisszámú nagy jelentőségű javaslat bevezetésével állami szerveink is rendszeresen foglalkozzanak.

Ezekért az intézkedésekért — mivel az egész ország műszaki színvonalát jelentős mértékben érintik — az OTH már a rendelet előkészítése során is sokat harcolt. Tisztában voltunk azzal, hogy az OTH bármely széleskörű operatív munkával sem biztosíthat olyan eredményt a népgazdaság számára, mint amilyent a rendelet végrehajtásával a minisztériumok elérhetnek. Minden minisztériumnak, minden iparigazgatóságnak állandó feladata az elfogadott nagy jelentőségű javaslatok rendszeres bevezetésének biztosítása és a végrehajtás rendszeres ellenőrzése. Jól meg kell szervezni az újítások széleskörű tapasztalatcserejét is. Mindezzel olyan jelentős tartalékokat tárhatunk fel a következő ötéves terv alapjainak biztosításához, amelyekkel előre nem számolhattak. Az OTH tehát a mag részéről úgy igyekszik hozzájárulni a második ötéves terv megalapozásához, hogy megalkuvás nélkül tovább harcol a műszaki fejlesztés szempontjából nagy jelentőségű 53/1955. rendelet végrehajtásában mutatkozó súlyos hiányosságok mielőbbi felszámolásáért.